

Het is wat onrustig op Statia. En veel onmacht en frustratie. Een Townhallmeeting die niet doorgaat in verband met een te korte voorbereidingstijd, vervolgens ongeveer twee weken later wel doorgaat en uiteindelijk welgeteld zes belangstellenden trekt (afgezien natuurlijk van hen die via de televisie deze Townhallmeeting bijwonen). Een vergadering van de Island Council (vergelijkbaar met de Gemeenteraad) wordt uitgesteld omdat het vereiste quorum niet aanwezig is. Tijdens de uitgestelde bijeenkomst is er heel veel rumoer door uitlatingen van een van de leden van de Eilandsraad.

Er is een spoedbijeenkomst van de eilandsraad aangevraagd om het vanuit Den Haag opgelegde traject naar herstel van de democratie te bespoedigen.

Het is heel erg lastig om de achtergrond te schetsen. Daarom gebruik ik deze week een review van het eind 2020 verschenen boek "Eight years on Statia: Race, Coloniality and Development". Een interessant boek en voer voor discussie. De boekbespreking is van de hand van Clarisse Buma. Zij woonde en werkte eveneens enige jaren op Statia. Veel dank aan beiden!

Acht jaar lang werkte de Amerikaanse antropologe dr. Teresa Leslie op Sint Eustatius. Ze woonde in het huis van haar grootouders van vaderskant, die begin 20ste eeuw naar de VS emigreerden. En nu is er een indrukwekkend boek van haar hand verschenen: 'Eight years on Statia. Race, Coloniality en Development'. Indrukwekkend, omdat ze een moeilijk thema aansnijdt: racisme.

Sint Eustatius, ook wel Statia genoemd, vormt samen met Sint Maarten en Saba de Bovenwindse eilanden in het Caribische deel van het Koninkrijk. Een klein, rustig eiland met voornamelijk een zwarte bevolking. Veel armoede, slechte wegen, drinkwatertekort en weinig perspectief. Zeker niet het paradijs, zoals je dat op basis van de vakantiefolders over het Caribisch Gebied misschien voor de geest zou halen.

In toegankelijke taal poneert Leslie de stelling dat de samenleving nog altijd doortrokken is van racisme en witte suprematie. Weliswaar niet zo openlijk als in de VS, maar eerder impliciet en ongemerkt. Het is er wel, maar het wordt ontkend en genegeerd. Het is een erfenis uit de koloniale tijden en de bevolking lijkt dit te accepteren. Juist het voortduren van dit geïnternaliseerde racisme weerhoudt het eiland ervan om zichzelf economisch duurzaam te ontwikkelen. In plaats daarvan blijft het eiland in alles afhankelijk van Europees Nederland.

Uitzichtloosheid

Het heeft juist een auteur van Afrikaanse afkomst moeten zijn, die deze problematiek kan blootleggen. Opgegroeid in de VS en gestudeerd aan onder meer de bekende zwarte universiteit Howard, kan Leslie als geen ander de armoede en uitzichtloosheid analyseren vanuit het perspectief van racisme. Witte mensen herkennen racistische patronen vaak niet, omdat ze het zelf nooit hebben ervaren. Wij vinden onszelf in Nederland vaak reuzetolerant. En nee, we discrimineren ook niet. Dit boek laat een andere realiteit zien. Het pakt je meteen bij de lurven. Als je begint te lezen, hou je niet meer op!

Het boek is een wetenschappelijk onderbouwde persoonlijke interpretatie geworden. Leslie baseert zich op historische bronnen, sociaal-wetenschappelijke literatuur en eigen observaties. Ondanks de vele citaten, blijft de tekst goed leesbaar. De auteur beschrijft hoe na de afschaffing van de slavernij de sociale orde - gebaseerd op ras - bleef bestaan. Een kleine groep witte Europeanen met land en

geld bleef de dienst uitmaken en domineerde een grote groep vrijgelaten slaven, de out-groep. 'Wit' bleef de norm en wit behandelde de zwarte groep als inferieur. Leslie maakt duidelijk dat als een bevolkingsgroep maar lang genoeg in een inferieure rol wordt gedrukt, mensen dit gedrag gaan internaliseren. Kortom, ze gaan ook zelf denken dat ze niets waard zijn. Andersom denken de witten dat ze superieur zijn. Leslie introduceert ook nog een derde groep, de zogenaamde buffergroep. Deze bestaat uit nazaten van vrijgemaakte slaven en mensen van gemengde afkomst.

Buffergroep

Herhaaldelijk legt Leslie de verbinding met racisme in de VS. Na de slavernij werd in de VS rassenscheiding wettelijk vastgelegd, hetgeen resulteerde in gescheiden scholen en gezondheidszorg. Zover kwam het op de Nederlands-Antilliaanse eilanden niet. Het gelegaliseerde racisme in de VS bracht wel teweeg dat Afro-Amerikanen hun eigen leraren en dokters gingen opleiden. Dit heeft enorm bijgedragen aan het zelfbewustzijn, de weerbaarheid en cohesie van de zwarte bevolking in de VS. Dit zogenaamde institution building is op Statia helemaal achterwege gebleven. Onafhankelijk denken en kritisch zijn wordt niet echt gestimuleerd. Statianen zijn doorgaans niet trots op hun Afrikaanse wortels, zegt Leslie. En tja, er komt toch ook veel goeds van Nederland vandaan, is vaak de gedachte. Het besluit van Nederland om in 2018 het lokale – democratisch gekozen – bestuur aan de kant te zetten, werd behoudens wat kleine protesten geaccepteerd en zelfs toegejuicht door de buffergroep.

Volgens Leslie is er weinig gemeenschappelijkheid op het eiland en dat heeft een negatief effect op het aanpakken van de problemen. Dat komt ook omdat er nog steeds een buffergroep is, die samenwerkt met de witte elite en graag geaccepteerd wil worden door die elite. Opmerkelijk zijn Leslie's observaties waarbij ze eilandbewoners hoorde zeggen dat de Nederlanders het eiland beter kunnen besturen dan zijzelf. Ze wil daarmee niet zeggen dat de zwarte out-groep geen koloniale mentaliteit heeft. De door de out-groep gedomineerde vorige regering wilde niet komen praten op uitnodiging van de Nederlandse regering, toen deze een onderzoek kwam doen naar bestuurlijke wanorde op het eiland. Dit ontnam hen de kans om hun perspectief op de situatie te geven, aldus Leslie.

Langdurige uitbuiting

Omdat de bevolking raciale onderdrukking heeft geïnternaliseerd, staat het niet meer ter discussie. De Statianen accepteren de visies en leefstijl van de dominante groep en modelleren zich daarnaar. Zo is er op het eiland veel aandacht voor de bloeiende handelsnatie die Statia in de 18e eeuw was. Slechts weinig aandacht is er voor de gevolgen van de slavernij en de langdurige uitbuiting en uitsluiting van de zwarte bewoners. En er is al helemaal geen aandacht voor de Afrikaanse geschiedenis. Hoe mooi zou het zijn, als je trots kunt zijn op je Afrikaanse afkomst. En daarvoor hoef je echt niet anti-Nederlands te zijn, aldus Leslie. Leslie organiseerde in 2015 het congres 'Raising the curtain on race: internalized racial oppression'. Tot haar teleurstelling namen weinig Statianen deel. "Niemand is geïnteresseerd in jouw conferentie", zei een eilandbewoner.

Leslie schrijft ook over verouderde historische concepten rondom het begrip ras, over vooroordelen en stereotyperingen, over bewegingen voor zwart bewustzijn, over het recht op zelfbeschikking, good governance en over de rol van toerisme in het Caribisch gebied: grote resorts duiken op, waar lokale mensen niet mogen komen, stranden worden afgesloten en de winsten verdwijnen in de zakken van de buitenlandse eigenaren. Thema's die in de hele Caribische regio spelen.

Dialoog nodig

'Eight years on Statia' komt uit op een moment dat juist in Europees Nederland een discussie op gang is gekomen over discriminatie, denk aan de Black Live Matters beweging, de discussie rondom Zwarte Piet en de dialooggroep Slavernijverleden. Daarbij komt ook nog dat Leslie de recente bestuurlijke ingreep van nabij heeft meegemaakt. Ze beschouwt de ingreep uitermate kritisch evenals de uitwerking ervan in de praktijk. Het democratisch gekozen eilandsbestuur is nog altijd niet teruggekeerd.

Volgens de auteur moet er een dialoog op gang komen tussen Statia en Europees Nederland. Een dialoog over welke oude koloniale structuren vooruitgang in de weg zitten. Want anders blijft Statia zich gedragen als ondergeschikte en Nederland zich top-down gedragen als kolonisator. Het boek legt schrijnend bloot waar het steeds fout gaat in de relatie tussen Europees Nederland en Sint Eustatius. Nederland moet daarmee aan de slag, maar de Statianen zelf ook. Nederland kan Statianen niet sterk en empowered maken, dat moeten ze zelf doen, aldus Leslie.

Geïnteresseerd in het boek?

Het is verkrijgbaar via [amazon.com](https://www.amazon.com), [amazon.nl](https://www.amazon.nl), [bol.com](https://www.bol.com) en [boekscout.nl](https://www.boekscout.nl).